



дамып жатыр. Өзінің ерекшелігі таусы өзеннің ерекше табиғатын көрсететін, ұлттық көпшілік туршылығымен сыйласа ұсынып, экологиялық тазалығымен, ең бастысы қонақжайлылық болып табынады.

Қазақстан ерекше табиғи ресурстарымен және көпшілік қалалар мәдениетімен сусындатын жер және республикамыздың барлық өңірлері табиғи, мадани ресурстарға бай және осы уақытта туризмді дамытуда мол мүмкіндігі бар елдердің бірі. Туризмнің басты қағидасының бірі адамдар арасындағы теңдікті сақтап отырады, жасамыз, жандасамыз, әлеуметтік жағдайына қарамастан саяхат жасап демалуына мүмкіндік беру болғандықтан елімізде туризмді дамыту арқылы әлеуметтік, экономикалық және экологиялық мәселелерді шеше аламыз. Атап айтсақ, еліміз жұмыс күшімен қамтамасыз ету, халықтың табысын көбейту.

Тұрақты туризм дамыту кәсіріі маңыздылығы және туризм саласын дамытып отырған барлық елдердің көңілділігі мәселелері. Тұрақты туризм дамуының қағидалары он кезегінде табиғат аясының тепе-теңдігін сақтап қалуға мүмкіндік береді. Ол туризм мен қоршаған табиғат орта қорым-қатынасын сақтап басқару арқылы табиғат ресурстарының бұзылуына жол бермей, туристік іс-әрекеттің табиғатпен үйлесімділігін қарастырады. Қазіргі заманғы елдер тәжірибесінен бұл саланың жолдары, тұрақты дамуы табиғатпен саяхаттауының жетілі екенін көруге болады.

Еуропа елдерінде ұлттық дамуға және жетілді агротуризмнің негізгі қарастырылатын мәселелерін қарастыра отырып, мынадай тұжырымдарларға келісетін болады [1]:

1. Селолық жерлерде орналасу орналасуымен бірге;
2. Орналасу орналасуының туристерге қажетті қызметтерді ұсына алуы;
3. Агрофермаларға жергілікті басқару қажетті және мемлекет деңгейінде қолдау көрсету;
4. Селолық еліміз кезеңде туристік қызмет ұсынып отыраған бизнес құрылымының қызметтерін нарықта ұсыну.

5. Агротуризмді өмістерін тарату құралдарын дамыту;
6. Шет елдердің маданиетін қызығушылықтар құрылымы осы саланың түйенді мәселелерін шешетін болғандықтан, атап айтсақ тәжірибесін қолдану.

7. Селолық туризмді қолдайтын нормативті құрылымы бәрі құру және салыстық жетілдіктер қарастыру.

8. Ақпараттық, қаржылық және методикалық көмек көрсету.

Туризмнің қиынды да бір түрінің пайда болуы ұсынылатын өмістерде, тұтынушының қажеттілігіне ғана байланысты емес және агрономия да байланысты болатын тұр. Туризм бизнесін дамыту осы қонақты қаржысы тартып өтпейді құрылымымен, ерекше ұсынылатын қажет етеді. Сатып алушылардың мінез-құлқы саяхат жасауға әдетте себептер болатын құбылыстың бірі болып табылады. Осылайша ынталандыру жүйесі тәртіп, мінез-құлық үлгілерін анықтайтын әр түрлі себептер жиынтығы ретінде қарастырылады. Қайсыбір іс-әрекетті жүзеге асыру үшін адам қызығушылық таппайды. Қызығушылық - өте қуатты мотивация күші, оның маңында өмір-өлі себепкерлік жүйесі. Агротуризмге қызығушылық арттыру үшін басқа да туризм түрлерімен қатар дамыту керек. Қазіргі уақытта тұтынушылардың саяхат жасауына әсер ететін факторларды анықтағанда, олардың достық қарым-қатынас, қайғылық, тәртіп және мадани жерлер, ұлттық ас, ойын-сауықтар екені анықталды.

Агротуризм қонақшылығын ресурстарына байланысты жіктелгенде жетілділігімен байланысты болса, орналасу жеріне байланысты экономикалық түрмен түрмен тағы байланысты болады. Экологиялық және агротуризм рекреациялық түрлерге жатады.

Агротуризм ұсыныстарына жататындар:

- Отбасы және оқушыларға селолық турлар ұйымдастыру;
- Күнделікті лагер;
- Селолық өмістерді сатып алу;
- Селолық жерде түнеу және тағам ас ішу.

Саяхаттау бағытына таңдау барысында келесі төрт элемент шешуші рөл атқарады деп айтуға болады: табиғи, шындық, комфорттылық және әріне баға. Тұтынушылар табиғатпен өзгеруімен байланысты кәсіріі уақытта жергілікті халықтың қарым-қатынасын өмір салтын көруге, күн

бауының табиғатын көріністері, әсем табиғат көрінісі де жатысы. Қазіргі уақытта туризмнің бір түрі өкінісі түрімен қатар дамып келеді. Селолық елді мекендер этнотуризмнің де элементтерін агротуризм немесе селолық туризммен қатар ұсына береді.

Агротуризм арнайы туризм түріне жатады. Агротуризмді дамыту үшін жергілікті жерде, яғни ауыл, селолық елді мекенде тұратын қонаққа үй ұсынысқа қажет. Ол жергілікті жерлерде жеке кәсіпкерлік болып тіркеліп басқарылады. Туристік аттрактивті жерлерге ландшафттың көркем жерлері, тигізгіш, көлдер, өзендер, таулы айық шаңқалы т.б. жатады. Сонымен агротуризмді жетілдіріп, этнотуризм, гастрономиялық туризм, геосолонгжылық туризм т.с.с. түрлерімен қатарласа дамыту керек. Туристік инім жасайтын ұйымдар туроператорлар нарыстағы сұранысты шыншыл, өнім ұсынып отырса бұл да бір әлеуметтік, экономикалық маңызды бизнес түрі болады.

Этнотуризм дегеніміз туристердің белгілі бір мақсатпен дәстүрмен, мәдениетімен және шығармашылығымен таныстыратын турлар. Кім болса да ауылдан күлер үшін көптеген туған жеріне қайтатын келіп саяхат жасайды. Этнотуризм бөлінісес бір бөлімге бөлініп ұлттық фольклор бөлім табылады. Ол ұрпақтың ұрпаққа беріліп жатқанын тауып жаңыр[2].

Этнотуризмнің екі түрі бар: біріншісі ерекше тұрғыс бен мәдениетті саяхаттан ерекше жерге бару, мысалы Египетте бедуйндардың өмір сүткенін танысу, солтүстік Үндістанда, Тайландта этникалық топтармен танысу, қытайда Ли селенасы дәстүрін таныстырып турлар жасайды. Екінші түрі, тұрғыстың мәдениетін көру. Ерекше ескі калаларда сақталған археологиялық ескерткіштердің ұлттың ерекше дамуын көрсететін өлшеу деп те қабылдана береді. Этнотуризмді көрсететін мысалдарды көрініс Ресей елінен де Қазақстаннан да көруге болады.

Орыс фермері Владимир Бреснев «17-19 ғасырлардағы ауыл» атты өзінің этно-мәдениеттік ұйымдастырды. Этно-мәдениеттік шығармашылық Воронежке 130 км қашықтықта орналасқан. Саяхат келушісі көптеген ортамы жасайды, табиғи өнімдерді ұсынады. Мұнда табиғи және ұлттық мәдениетке деген қызығушылық үшін қажетті жағдайлар бар.

Тарих әуесқойларының 18-20 ғ. тан құралдары және өлшеу, тоқымашы, теңір сату және басқа да қолөнершілер мен ыдыстары және процесінде көрсетеді. Мұнда тоғандар, экскурсиялық турлар, қызық өлшемді бар.

Қызмет көрсету: 28 орын қонақ үй, жылы шашырау, тамақтану жері «Золотая» кафе (балық, шикит, қарама). Ұсынылатын қызметтерге Спа өлшеу (жас саз), граф шашырау (Қызыл кітабына енгізілген (оңай, қарама, сирек өлшемді құстар мен өсімдіктер); балдырмен саруен; сыйқалалар сату; орыс маңсау, саяхат табиғи ауыл өнімдерін сатып алу, тамақты пісіру (балық сорпасы, аюу, және т.б.).

Бос уақыт қызметтеріне өзенге сүзгі түсу, қыста шығару теңір, сырғанау, қызыл ауыл тарихи-мәдениеттік мұрағаты мен мұрағаты «шаруа өмірі XVII-XX ғ.г.» кіреді [3].

Аталған жағдайды талдайтын болсақ, туристік өнімге таң қалып, яғни жатып орнып, тамақтану, киімді көтеру бағдарламаларын ұсынылады. Сонымен қатар қаласылар және рекреациялық іс-шаралар қарастырылып. Аталған ферма таңды мененде ретінде тіркелген. Жариялау құралдарында таратады және клиент профиті анық. Владимир Бреснев ұйымдастырған «17-19 ғасырлардағы ауыл» атты өзінің этно-мәдениеттік селолық туризммен этнотуризмді қатар дамытып отыр жатыр. Ұсынылатын өнімдердің түрлілігі де аталған ферманың бәсекеге қабілетті ұтымды жағы мені де белгілі.

Селолық жерлерде агротуризмді дамытуға болады, ол дегеніміз тек қана ауылда орналасқан рінде уақыт өткізу емес, ол басқа туризм түрлері сияқты көптеген туристік қарым-қатынас және оның елді мекенге тиісетін әсері көп. Оған елді мекендегі табиғи байлықтары, бос уақыт өткізетін орындар, әр түрлі ақпараттар мен жарнамалар беретін бөлімдер, кішігірім мейрамханалар, және т.б. салалардың дамуы. Солай дегенмен де, ауылда келген көп-келген турист өздерін ашық-ақ көрсетпей сөйлеу керек.

Агротуризм дамытуда фермалар туристік фермалармен бірігіп фестивальдар, жарыстарлар ұйымдастырады. Бұл агротуризмнің көп етек жайғана және киімді көтеру фермаларының пайда болуына әсер етті. Бұл фермалардың қайыптан өміріне күтерсіздік көбейтті.



Дегенмен туризмді дамытуға төсейтін мәселелердің барын өскеру керек. Кең байлық жерімізде елімізмендер шалтай орналасқан. Елімізде инфрақұрылымы мен суперқұрылымымен даму деңгейі жергілікті жерлерде стандартқа сай келмейді. Тұрғын асты жерлердің бәрі инженерлік, коммуналдық және әлеуметтік инфрақұрылыммен қамтамасыз етілмеген. Жолдардың санымен туристік саяхаттар саны төмендеп отыр.

Селолық жерлерде ұлттық асхананы көрсету арқылы, отандық және шет ел туристерін елге көптеп тартуға болады. Қай туристі атын қарасаң да бірінші кезекте барар елінің ұлттық құрылыстары мен қазық салт-дәстүрі, мәдениеті мен тарихымен құрылыстарына өз жүгіртелімі анық. Қазақстанға көптеп туристер бірінші кезекте ұлттық асханасымен ұлттық тағамдардың дәм татқаны келетінін жаны біледі. Сол себепті еліміздегі туризм саласының дамуында ең негізгі бағыттарының бірі болып отыр қазық асхананы ұлттық асханасы мен коммуналдық-пайдалы барынша көптеп көрсете алатын агротуризм болып табылады. Агротуризмнің бір түрі гастрономиялық туризммен де ұштаса алады. Сондықтан республикамыздағы туристік сервисті дамытудағы аспектілерінің ең маңыздыларының бірі болып, туристерді қазық халықпен дәстүрлі тамақтану ерекшеліктерімен таныстыру мен осы бағыттың мәнін көрсету деңгейін дамыту болып табылады.

Селолық туризмнің ұлттық, тағамдық және жанықшылық туризммен тағы бір байланысын Шабанбай би ауылымен мысалымен көруге болады. Шабанбай би ауылы Ақтөбел ауданындағы Шабанбай би селолық округінің орталығы. Қаратал өзенінің бойында, Ақтөбел тауының (биіктігі 1565 м) етегіне, даладан ортасын - Ақтөбел селолық округінің аумағында 45 км, Қарағандыдан оңтүстігінде 350 км жерде орналасқан [4].

Шабанбай би ауылында 4-6 адамға арналған 7 қонаққа арналған үйлер бар. Жау жүру, атпен қыдыру, Қызылдарай шалына шығу жүйесімен өзінің ұзындығы. Қала дәуірінің археологиялық ескерткіштері бар. Ауылда бөйге, көкпір өгітінді тұрады. Қызықтар ұлттық тағамы мен қолөнерімен де танысу мүмкіндігі бар.

Агротуризм дамыту үшін еліміздің әлем көрнекі табиғатымен орналасқан селолық елі мененді таңдау қажет. Инфрақұрылымы мен ауыл, қала жерлерінен ара қатынастың таңдаған жөн. Ауыл адамдарының үйлерінің бір бөлімсіз коммуналдық саяхат жанықтау орынды. Қаладан, қала тауынан шарыған адамдарға ұсынылатын өнім, сондықтан да ерекшелігі бағалармен теледидар, фото, телефон болып көрек. Қосымша ұсынылатын қызметтерге мейрамхана, атпен қыдыру, серуендеу, велосипед тобу, жанды ағаштарға тарихи көрнекі жерлерге экскурсия жасау, мәдени шаралар ұйымдастыру жатады.

Әрине ұлттық тамақпен өмірді көрсете алас, немесе елі мененді серуендейтін немесе тарихи ерекше көрнекі жерлер болса жақсы болар еді. Бұл өнім оқушы бағалармен арасында да сұраныста болады, себебі ата-аналар балалар тәрбиесінде ата-бабаларының тұрғынмен кәсіпін тек қана осы саяхат фермаларынан көре алады, көптеп ұстай алады. Ауыл фермасының өміріне қатысуға, өзінің үй жануарларымен таныстырылу, жеміс-жидек жеру, биікпен суару және т.б. қызметтер ұсынуға болады.

Әрі қарай жеріміз жүру үшін жарнамамен қызықтар, интернет сайттары және туристік жермен-келер арқылы шығарып тартуға болады. Агротуризм фермалары аз ғана клиентке қызмет көрсетумен шектелмей және бұл шектеу осы тауардың негізгі қызығасы ретте де болмайды. Бұл және шаруашылық және ферма туризммен басқа да өз шаруашылығымен қатар айналыса алады. Көп жағдайда «географиялық жағдай, жеріміз, ландшафт және таза экология» туристердің бірінші сұранысы және тауар таңдауда маңызды рөл атқарады. Ауылдық жерлердегі инфрақұрылым жағдайы да туристер сұранысының тағы қызығайды. Агротуризмнің басқа туризм түрлерімен қатар дағды ұсынуымен болатын жер.

1. Баронсон М.Б. Введение в туризм. – СПб., 2008. – С.178.

2. Shu-Yen Chiang, Rural tourism: Perspectives from social exchange theory/Social behavior and personality. – 38(10). – 2010.

3. [www.mta.ru/cashlog/kft\\_dkare/](http://www.mta.ru/cashlog/kft_dkare/) – Экономикалық.

4. *visitkazakhstan.kz – Information for*

5. *Географический туризм. Учебник под ред. А.Ю. Александроной – М.: Книгу, 2009. – С. 592.*

6. *Anja Dickmann, Melanie Kay Smith Ethnic and Minority Cultures as Tourist Attractions, Channel View Publication. – 2015.*

#### **Резюме**

**Уайсова А. –** *Международный Университет Кыргызстана,  
докторант 2-го курса, специальность «Управление бизнесом»*

#### **Возможные пути развития агротуризма как перспективная отрасль туризма**

Расположенные сельской местности Республики Казахстан как как перспективная отрасль туризма до сих пор не в полной мере представлены на рынке. В связи с этим агротуризм будет рассматриваться как опыт обучения за рубежом.

В настоящее время в Казахстане агротуризм является возможностью развития эко-туризма и этно-туризма сельского хозяйства в этой области и сельские районы.

Обзор состояния развития агротуризма были рассмотрены Владимир Березнев «17-19 веков сельское хозяйство» этно-музей (Россия) и Шабанбай Би аулы (Казахстан)

**Ключевые слова:** агротуризм, этно, эко-туризм, сельскохозяйственный туризм бизнес.

#### **Summary**

**Uaisova A. –** *International University of Kyrgyzstan  
doctoral student 2nd year, specialty «Business Management»*

#### **Possible ways of development of agro-tourism as promising tourism industry**

Located rural areas of the Republic of Kazakhstan, as a promising tourism industry has not yet fully represented in the market. In connection with this country guest will be treated as a learning experience abroad.

Currently, Kazakhstan is the possibility of agrotourism development of eco-tourists and ethno-tourism agriculture in this area and the rural areas.

Review of the development of agro-tourism were discussed by Vladimir Berzhnev «17-19 centuries agriculture» ethno-museum (Russia) and Shabanbai Bi auli (Kazakhstan)

**Keywords:** agrotourism, ethno, eco-tourism, agricultural tourism business.